

Η ΤΕΧΝΗ ΕΝ ΛΙΕΓΗ.

Κατὰ τὴν Εὐρωπαϊκὴν οὐραζὺν ὁ ἡρώϊσμός τῶν Βέλγων, προσοπιζόντων τὴν Γαλλίαν, ἐπέσυρε τὸν παγκόσμιον θαυμασμόν. Τὸ Βελγικὸν ἔθνος, συνεχίζον ἐνδόξους ὑπερηφάνους παραδόσεις, ἀπέδειξε ζωτικότητα μοναδικήν. Δὲν πρωταγωνιστεῖ μόνον πνευματικῶς μὲ τὸν ποιητὴν Βεραρὲν τὸν γλύπτην Μενιέ, τὸν πεζογράφον Λεμονιέ, τοὺς δραματικούς Ματθολίχ καὶ Κιστεμάκερς, τὸν μουσικογόνον Γκρετὸρ, ὅλους μεγαλοπνεύστους, ἀλλὰ καὶ στρατιωτικῶς ὑπερέχει.

Ὅλγας ἡμέρας πρὸ τοῦ μοιραίου πολέμου ἐλάβομεν τὸ κατωτέρω σημεῖωμα περὶ τῆς Βαλλωνικῆς τέχνης παρὰ τοῦ ἐν Λιέγῃ συνεοργάτου μας κ. Plomideur, ἐνδιαφέρον καὶ χαρακτηριστικόν.

ΜΕΤΑ μίαν ἐπίσκεψιν εἰς τὸ μέγαρόν μας τῶν Καλῶν τεχνῶν ἔνθα εἶναι ἐκτεθειμένα πλεῖστα ἔργα καλλιτεχνῶν τῆς Λιέγης, ἐκπλήσσεται τις πῶς μόνῃ ἢ ἐπαρχίᾳ τῆς Λιέγης δύνатаι νὰ παρουσιάσῃ τότους πίνακας ζωγραφικῆς, χαλκογραφικῆς, γλυπτικῆς, οἱ πλεῖστοι τῶν ὁποίων εἶναι πρώτης τάξεως.

Ἄν ἀναλογισθῇ τις τὸ παρελθὸν καὶ ἰδίως ἀπὸ τοῦ ἔτους 1905, δυσκόλως θὰ πιστεύσῃ ὅτι μετὰ τὴν τότε ἔκθεσιν μας ἡ Λιέγη ἢ Βαλλωνικὴ (*) ἔκαμε τόσας προόδους ἐν τῇ τέχνῃ καὶ ἐν τῇ φιλολογίᾳ καὶ ἠγνόησε τέλος τὴν ἀξίαν τῆς φυλῆς τῆς. Ἄν ἡ ἡμετέρα ἔκθεσις τῆς «Ἀρχαίας Τέχνης» τοῦ 1905 ἐπέτρεψε νὰ γνωρίσωμεν τοὺς καλλιτέχνας μας, σχεδὸν ἕως τότε ἀγνώστους, ἡ ἔκθεσις ἡ διοργανωθείσα ἐν Σαρλεροῦ (**) τὸ 1911 ἀπέδειξε ὅτι ὑπάρχουσι ἀρκετοὶ σύγχρονοι Βαλλωνικοὶ καλλιτέχναι. Κατὰ τὴν ἔκθεσιν ταύτην τὴν ὁποίαν ἐπιχολούθησε σειρὰ διελέξεων περὶ τῆς Βαλλωνικῆς Τέχνης συνεστήθη ἡ «Ἐνώσις τῶν Βέλγων καλλιτεχνῶν» καὶ ἡ «Ἐταιρία τῶν Φίλων τῆς Βελγικῆς Τέχνης». Τὰ δύο ταῦτα ὄργανα, ἀντίζηλα κάπως, ἐδημιούργησαν μίαν ἀμιλλαν πρὸς μεγάλην ὠφέλειαν τῶν καλλιτεχνῶν καὶ ἐν γένει τῆς Βαλλωνικῆς τέχνης.

Ἡ Βαλλωνικὴ τέχνη ἣς ἡ ὑπαρξὶς ἦτο μέχρι τοῦδε ἀρνητικὴ, δὲν ἀπέβη ἤδη πλήρης σφοίγους μόνον ἐν Βαλλωνίᾳ, ἀλλὰ θαυμάζεται ἀκόμη καὶ εἰς τὰς Βρυξελλὰς, ἀφ' οὗ — ἀπὸ τινων μηνῶν — οἱ καλλιτέχναι μας ἠνοίξαν Ἐκθεσιν Βαλλωνικὴν ἐκτάκτως ἐπιτυχῇ.

Ὅχι μόνον ἡ καλλιτεχνία ὁσημέραι προοδεύει, ἀλλὰ καὶ αὕτη ἡ Βαλλωνία θέλει πλέον νὰ ζήτῃ ζωὴν ἐλευθέραν.

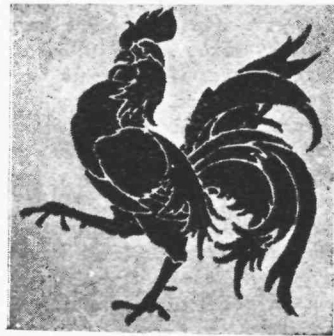
Ὅτε τὸ 1905 συνεκροτήθη τὸ πρῶτον Βαλλωνικὸν Συνέδριον ἐν Λιέγῃ, εἶναι ἀμφίβολον ἂν ὠμίλουν περὶ τῆς Βαλλωνικῆς καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ Βάλλωνες (***). Ἐκτοτε ἔχουσι ὡς σύμβολον τὸν «Ἀφροβόν

(*) Wallons (Βάλλωνες) εἶνε ἔθνος Γαλιτικόν. οἱ πρόγονοι τῶν Βέλγων, ἕως ἀνδεγέωματος. Ἡ τέχνη τῶν Βαλλωνῶν εἶνε ὁμοιοτή.

(**) Τὸ Σαρλεροῦ κατὰ τὴν διεξαγόμενον πόλεμον ἐπὶ τῇ τοῦ μὴλον τῆς ἐξιδος μεταξὺ Γάλλων καὶ Γερμανῶν. Περτάκις κατελήφθη ἐπὶ τῶν Γερμανῶν καὶ περτάκις ἀνεκατελήφθη ἐπὶ τῶν Γάλλων. Τέλος κατεστράφη βομβαρδισθὲν ἐπὶ τῶν Γερμανῶν.

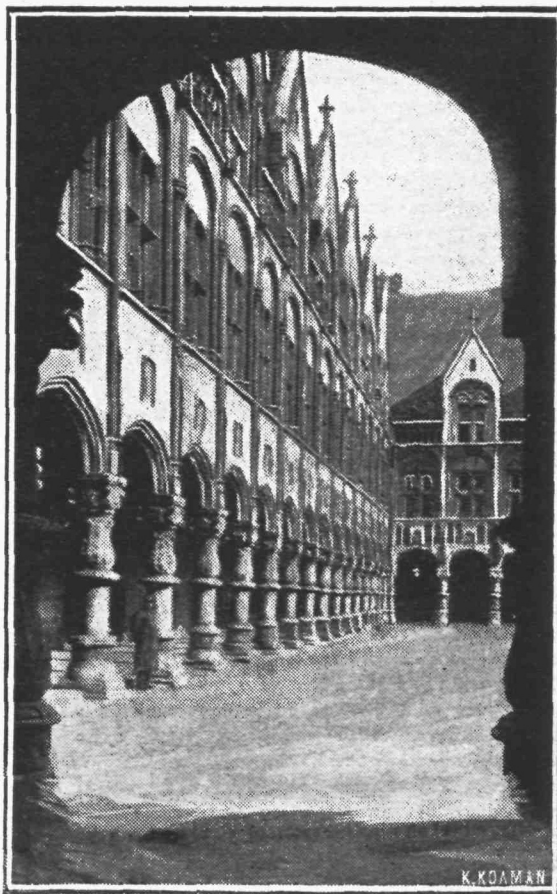
(***) Οἱ ἐν Βελγίῳ Βάλλωνες ἀνέρχονται εἰς δύο ἑκατομύρια, κατοικοῦσι δὲ τὸ νότιον μέρος τοῦ Βελγίου (Ἀνωρία, Ναμούρ, Λιέγη, Λουξεμβούργον).

Ἀλέκτορα» καὶ μίαν σημαίαν παριστάνουσαν τὸν τολμηρὸν Ἀλέκτορα ἐρυθροῦν εἰς κίτρινον βάθος. Τὸ ἔμβλημα τοῦτο ἐξέγειρε τὴν φιλοτιμίαν τῶν Βαλ-

Ὁ Βαλλωνικὸς Ἀλέκτωρ

λώνων, τοῖς ἐπέδειξε τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀξίαν τῆς φυλῆς τῶν, ἱκανὴν ν' ἀντιστῇ εἰς τὰς ὑπερβολὰς τῶν Φλαμανδῶν, οἵτινες ἐζήτουν νὰ ὠφελοῦνται καὶ νὰ καυχῶνται διὰ τοὺς καλλιτέχνας καὶ τοὺς διακεκριμένους ἀνδρας τῆς Βαλλωνικῆς. Ὅπως ἡ ἐνδοξος Ἑλληνικὴ σημαία δίδει θάρρος εἰς τοὺς Ἑλληνικοὺς πληθυσμοὺς καὶ τοὺς ἐνισχύει εἰς τοὺς ἀγῶνας τῶν ἐναντίον γειτόνων, οἵτινες ἐπιζητοῦσι νὰ τοὺς ἐξοντώσῃ ἢ νὰ τοὺς ὑποδουλώσῃ, οὕτω καὶ ἡ Βαλ-

ΛΙΕΓΗ.—Τὸ Μέγαρον τῶν Δικαστηρίων

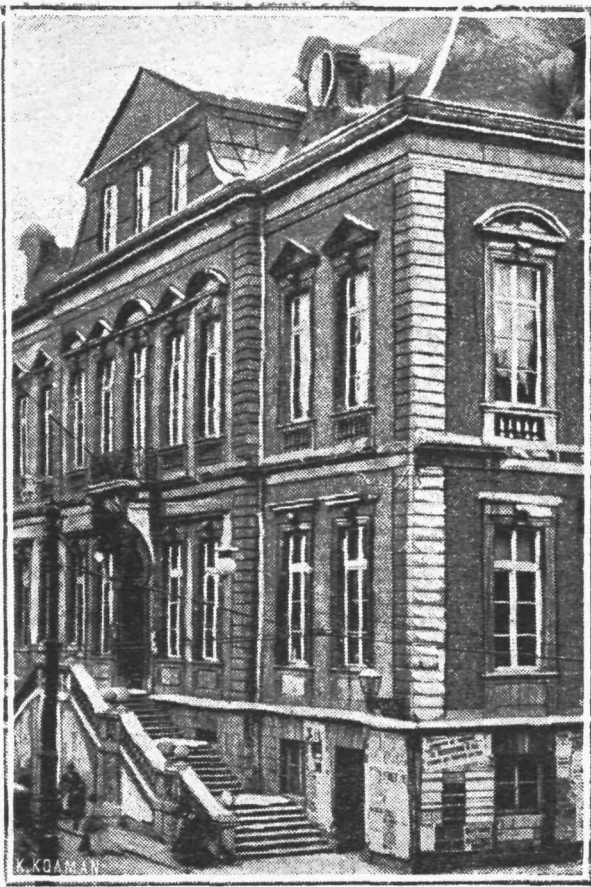
λωνική σημαία ύψομαι να διεκδικήση τὰ δίκαια της καὶ νὰ ἐπιβάλῃ τὸν σεβασμὸν ἀκριβῶς ὅπως πράττουν οἱ Ἑπειρώται ἀπέναντι τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀλβανίας, οἱ Ρόδιοι ἀπέναντι τῶν Ἰταλῶν, οἱ Κύπριοι ἀπέναντι τῶν Ἀγγλῶν. Τὸ αὐτὸ δὲ πράττει τώρα καὶ ἡ Ἑλλάς διὰ τὰς διεκδικήσεις της πλεονεξίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Εἶναι ἓν ὡραῖον παράδειγμα, τὸ ὁποῖον πᾶς λαὸς ἔχων συναίτην ἐν τῇ ἀξίᾳ του ὀφείλει νὰ ἀκολουθήσῃ.

Μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς καλλιτεχνικῆς ἐκθέσεως εἰς τὴν ὁποίαν ἐνδόξως ἀνυψώθη ἡ παλαιὰ σημαία της, ἡ Λιέγη ἠγνόησε ἐκεῖνο ὅπερ τῆς ἐπέβαλεν ὁ ρόλος της ὡς πρωτευούσης τῆς Βαλκωνίας. Ἀνέλαβε τότε καὶ εἰργάσθη διὰ νὰ ἐπαναφέρῃ τὸ καλλιτεχνικὸν στέμμα, ὅπερ τοσοῦτον ἔλαμψε κατὰ τὸν XV καὶ XVI αἰῶνα. Τὰ καλλιτεχνικά ἐργατήρια ἐπληθύνθησαν οὐχὶ μόνον εἰς τὴν Λιέγην, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ μικρότερα ἀκόμη χωρία. Οἱ πλείστοι τῶν καλλιτεχνῶν ἐμπνέονται ἀπὸ τὰ τοπεία ἢ καὶ ἀπὸ τοὺς ἰδιορρυθμοὺς ἐντελῶς τύπους τῶν ἐργατῶν καὶ ἐργατῶν τῶν χωρῶν μας.

Τοιοῦτοτρόπως ἡ φυλὴ μας ἀναγεννᾶται καὶ ὑπερφηανεύεται δοξάζουσα τὰ τέκνα της. Παρ' ὅλην τὴν δυστροπίαν τῶν ἰσχυόντων, ἡ Λιέγη διωργανώνει ἀπὸ τοῦ 1908 ἐτησίως ἀξιολόγους ἐκθέσεις, ἐκτὸς ἐκείνων τὰς ὁποίας διοργανοῦν ἀπὸ τὸν Ὀκτώβριον ἕως τὸν Μάιον οἱ Καλλιτέχναι, ὁ «Σύλλογος τῶν Καλῶν Τεχνῶν» καὶ ἡ «Ἐφημερίς τῆς Λιέγης». Τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι ὑπάρχει μεγάλη καλλιτεχνικὴ ζήνητις εἰς τὴν πόλιν, τὴν ὁποίαν οἱ Φλαμανδοὶ (*) ἔχαρκτηρίσαν ὡς ἄτεχνον. Τὸ παράδειγμα τῆς Λιέγης καὶ Βαλκωνίας μῆς δίδει ἐλπίδας ὅτι μετὰ τὰ ἐνδοξα γεγονότα τοῦ 1912 καὶ 1913 ἡ Ἑλλάς θὰ ἀκολουθήσῃ τὰς ἐνδόξους παραδόσεις τῆς τέχνης καὶ τῆς ἐπιστήμης αἰτίνας ἔχαρκτηρίζον τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν φυλὴν. Εἶθε ταχέως νὰ ἀνεγερθῇ τὸ Μέγαρον τῶν Καλῶν Τεχνῶν — ἡ Πινακοθήκη τῶν Ἀθηνῶν — ἐκεῖ ὅπου ἀρμόζει, ὥστε ν' ἀποβῇ ἀντάξιον πλατεῖον τῶν θησαυρῶν, οὓς θὰ περιελάβῃ.

Εἷς τινὰ σύντομον μελέτην περὶ τοῦ ἔργου τοῦ Τισιανοῦ ἀναγράφεται: «Ἐνθ' ἡ Φλωρεντινὴ Σχολὴ διεκρίνετο διὰ τὴν ἐξαισίαν ἀκριβείαν τῆς μορφῆς, ἡ Ρωμαϊκὴ σχολὴ διὰ τὴν αὐθηράν ὡραιότητα τοῦ σχεδίου, ἡ Ἑνετικὴ σχολὴ διέλαμψε διὰ τὴν λαμπρότητα τοῦ χρώματος.» Ἰσως ἡ Ἀθηναϊκὴ σχολὴ, ἡ οἱ πρόγονοι ὑπῆρξαν οἱ διδάσκαλοι τῆς τελειότητος τῆς μορφῆς καὶ τῆς ὡραιότητος τοῦ σχεδίου, θὰ δυνηθῇ νὰ συνδυάσῃ εἰς τὰς καλλιτεχνικάς αὐτὰς ἀρετάς ὡς ἐκληρονομήτην ἐκ τῆς ἀρχαιότητος τὴν λαμπρότητα τοῦ χρώματος. Θὰ προτιθέσῃ τοιοῦτοτρόπως εἰς τὴν πλαστικὴν τῶν μεγάλων καλλιτεχνῶν τῆς Ἑλλ. ἀρχαιότητος, τὸ ζωγραφικὸν θέλημα τῆς περιλάμπρου σχολῆς τοῦ Τισιανοῦ.

[*] Οἱ Φλαμανδοὶ καὶ οἱ Βάβλωνες, αἱ δύο φυλαὶ τοῦ Βελγίου, καλλιτεχνικῶς περὶ τὸν 15 αἰῶνα.

ΛΙΕΓΗ. — Τὸ Δημαρχεῖον

Μετὰ τὰ ἐνθερμότερα Ἑλληνόφιλα αἰτιήματα

J. PLOMDEUR

Ποικίλη Λεξις

Ἡ «Θεὰ Τζαή».

Ὁ κ. Ἰππόλυτος Βουσσάκ ἀνέφερεν εἰς τὴν Γαλλ. Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιστημῶν πολλὰ σχετικὰ πρὸς τὴν λατρείαν τῆς «Θεᾶς Γαλλῆς» ἐν Πουμπλῇ. Ἡ λατρεία τῆς θεᾶς ταύτης ἡ ὁποία ἤκμαζεν ἐν Αἰγύπτῳ εἰσέχθη εἰς τὴν μεσημβρινὴν Ἰταλίαν κατὰ τὸν τρίτον π. Χ. αἰῶνα μετὰ τῶν ἄλλων ἰδεῶν περὶ τῶν θεοτήτων τῆς Ἀλεξανδρείας. Ἐνίοτε δὲ εἰς πολλὰ μέρη ἡ θεότης αὕτη συνεχέστο μετὰ τῆς θεᾶς Ἰσιδος.

Ἐν Νεαπόλει ὑπάρχει ἀγγεῖον παριστάνον τὴν ἐν λόγῳ θεότητα ὡς γαλλήν, ἐν τούτοις ὅμως κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ὑπάρχουσι πολλὰ τεκμήρια διαπιστοῦντα ὅτι ἐν Ρώμῃ, Ὅστρίᾳ καὶ Νέμῳ ἔλατρεῖτο ὑπὸ μορφήν γυναικός. Οἱ σημερινοὶ σοφοὶ συμφωνοῦσιν ὅτι ἡ μᾶλλον ἐχομένη πρὸς τὴν παράδοσιν, ἡ ὁποία μετνήχθη ἐξ Αἰγύπτου εἰς Εὐρώπην, εἶναι ἡ

συμβολικὴ μορφή τῆς γαλλῆς, πρὸς τὴν ὁποίαν ἄλλως τε συμφωνεῖ καὶ τὸ ὄνομα τῆς λατρευομένης θεότητος. Πάντες ὅμως ἀμφισβῆλουν περὶ τῶν ἰδιοτήτων τὰς ὁποίας εἶχεν ἡ θεὰ «Γαλλή» καὶ τὰς ἐκπροσωποῦντας ὑπ' αὐτῆς ἰδέας.

Εὐλογία αὐτογράφων.

Ὁ Λουδοβίκος Μπάρτ, ὅστις φέρει δικαίως τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως τῶν αὐτογράφων, δὲν ἀρῆκε ἐπίσημον ἢ Βασιλέα, ποῦ νὰ μὴ τὸν κατεδίωξε μετὰ αἰτίσεις του. Εἰς δημοσιογράφους τῆς Βουδαπέστης ἔκαμε τὰς ἐπομένους δηλώσεις περὶ τῆς περιφήμου συλλογῆς του.

«Τὸ βιβλίον μου περιλαμβάνει 1206 αὐτόγραφα διαφόρων διασήμων ἀνδρῶν. Ὅλοι οἱ μονάρχαι, οἱ πολιτικοί, οἱ συγγραφεῖς, οἱ καλλιτέχναι τῆς Εὐρώ-